

1991-ųjų sausio įvykius prisiminus

Dirbau Panevėžio rajono Smilgių vidurinėje mokykloje biologijos mokytoja. Aš ir dar kelios jaunos pedagogės gyvenome didžiuliam sename name prie bažnyčios, vadinamoje klebonijoje (pastatas anksčiau ir buvo klebonija). Mūsų kelių kambarių butelyje antrame aukšte dažnai susirinkdavo jaunimas. 1991-ųjų metų sausio 13-osios vakarą, sekmadienį, žmonių buvo dar daugiau nei visada. Visi subūrėm aplink televizorių, sekėm įvykius. Iš visos didelės kompanijos atsirado tik vienas jaunuolis, Laimontas, kuris ragino tuojau pat ruoštis ir važiuoti į Vilnių, prie Seimo rūmų palaikyti Aukščiausios Tarybos. O mes, visi kiti – „man rytoj darbas“, „kaip čia dabar naktį važiuosi?“, „palaukim dar, neskubėkim“ ir panašiai.

Taip susiklostė, kad nuvykome į Vilnių jau gerokai po tragiškų įvykių, praėjus beveik savaitei, šeštadienį, su aktyviais smilgiečiais kolūkio autobusiuku. Prisimenu važiavusius – mokytojas Vitalijus Salogubovas, Giedrius Pelenis, Kęstutis Šalkauskas, kultūros namų direktorė Danutė Morkūnienė su sūneliu Andriumi.

Važiovom pasiruošę: sumuštiniai, arbata termosuose, susikaupimas, nebyli drąsa ir tvirtas pasiryžimas ginti laisvę.

Diena žvarbi, tik vėjas Konarskio gatvėje prie Lietuvos Televizijos ir Radijo pastato nešioja nulūžusias šakas, sniego mažai. Teritorijoje matosi sovietų kariai, saugantys užimtą svarbią informacijos sklaidos salelę. Kitų žmonių nematyti, visur tuščia, atrodo, kad esi kažkokiam fantastiniam filme.

Prie televizijos bokšto vaizdas dar labiau slegiantis, žmonės juda būreliais aplink užtvertas bokšto prieigas, kurias saugo tankai ir automatais ginkluoti milinėmis apsirengę sovietų kareiviai. Iš veidų matosi, kad dauguma jų – iš Vidurinės Azijos respublikų. Viską supa jau pradėjęs sklaidytis rūkas ir spengianti tyla. Ant žemės – gėlės čia žuvusiems bokšto gynėjams.

Mūsų budėjimo vieta – prie Seimo rūmų. Susitarę, kada važiuosime namo, pasklindame aplink karščiausią Vilniaus tašką. Čia žmonių jau labai daug. Kūrenasi laužai, žmonės būriuojasi, šnekasi, dainuoja.

Trumpa žiemos diena prabėgo greitai, jau važiuojame namo. Vilniaus pakraštyje – užkarda, autobusas sustoja. Įlipa sovietų kareivis ir rusiškai liepia vyrams išlipti. Visi keleiviai nuščiūva, o aš tai ir labai išsigąstu. Giedrius Pelenis taip pat rusiškai paklausia: „Čevo iščite? (Ko ieškote?), vienas iš kareivių meta: „Da ne konfet že“ (Gi ne saldainių). Vyrai išlipa, sustoja prie autobusiuko šono šalikelėje. Vienas kareivis pereina autobusą, žvalgydamasis po sėdynėmis, kitas stovi sargyboje priekyje. Mes kelios, likę viduje, neramiai žiūrime pro langus į tamsą...Viskas baigėsi laimingai, vyrai grįžo į autobusą ir važiovome toliau, tik jau sujaudinti tiesioginio susidūrimo su agresoriais.

Džiaugiuosi, kad nors maža dalele mes, smilgiečiai, prisidėjome, palaikėme pastangas iškovoti ir išlaikyti Laisvę.

Almonė Šalkauskienė, Smilgiai